Lietas arhīva Nr. A42-00957-24/13
ECLI:LV:ADRJRIT:2024:1219.A420095724.2.S

Administratīvā rajona tiesa
Rīgas tiesu nams
SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā
Rīgā 2024. gada 19. decembrī

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese Silvija Kuškina,
piedaloties līdzpieteicējiem /pers. A/ un /pers. B/, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts vides dienesta un Vides pārraudzības valsts biroja pārstāvim /pers. C/,
tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz līdzpieteicēju /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Valsts vides dienestam izdot labvēlīgu administratīvo aktu par ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu un izsniegt tehniskos noteikumus dārza mājas un šķūņa novietošanai /adrese/.

Aprakstošā daļa

[1] Līdzpieteicēji /pers. A/ un /pers. B/ vērsās Valsts vides dienestā ar iesniegumu ietekmes uz vidi sākotnējā izvērtējuma veikšanai un tehnisko noteikumu saņemšanai dārza mājas un šķūņa novietošanai (turpmāk – paredzētā darbība) /adrese/. Valsts vides dienests ar 2023. gada 28. jūlija lēmumu Nr. AP23VL0461 atteica veikt ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu un izsniegt tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai. Līdzpieteicēji šo lēmumu apstrīdēja Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk – birojs).

[2] Ar biroja 2023. gada 27. novembra lēmumu Nr.10-04/64/2023 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) dienesta lēmums atstāts negrozīts.
Pārsūdzētais lēmums pamatots ar to, ka visai zemes vienībai ir noteikts apgrūtinājums – krasta kāpu aizsargjosla. Vispārīgi tiesību normas un detālplānojums (nekustamajiem īpašumiem /Nosaukums A/ un /Nosaukums B/) (turpmāk – Detālplānojums) pieļauj savrupmāju un vasarnīcu izbūvi (tostarp aizsargjoslas teritorijā), ja ir konstatējama iepriekšējā apbūve. Konkrētajā gadījumā neizpildās iepriekšējās apbūves kritērijs, jo uz zemes vienības nav reģistrētas būves, tāpēc nav iespējams arī piemērot sākotnējās ietekmes uz vidi izvērtējumu un izsniegt tehniskos noteikumus.

[3] Līdzpieteicēji vērsās tiesā ar pieteikumu par pienākuma uzlikšanu dienestam veikt ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējumu un izsniegt tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai.
Līdzpieteicēji argumentē, ka pārsūdzētais lēmums pārkāpj līdzpieteicēju tiesības uz īpašumu. Līdzpieteicēji ir iegādājušies nekustamo īpašumu un vēlas savā īpašumā veikt būvniecību. Spēkā esošais Detālplānojums to pieļauj. Birojs nav ņēmis vērā, ka zemesgabals atrodas ciema robežās un bijušā nekustamā īpašuma /Nosaukums C/ teritorijā, kuram tiesa citā administratīvajā lietā (lieta Nr. A420212517) ir jau atzinusi iepriekšējo apbūvi (tostarp attiecībā uz atdalītajiem īpašumiem). Ņemot vērā, ka iepriekšējā apbūve ir bijusi likumīga, līdzpieteicējiem arī ir tiesības izvērst būvniecību. Tāpat ņemams vērā, ka plānotā būvniecība veicinās sociālo un ekonomisko attīstību, kā arī iekļausies kopējā ainavā. Plānotā būvniecība neradīs kaitējumu piekrastes videi vai ainavai.

[4] Dienests tiesai sniegtajos paskaidrojumos pieteikumu neatzina un lūdza to noraidīt, piekrītot pārsūdzētajā lēmumā minētajiem argumentiem.

[5] Birojs tiesai sniegtajos paskaidrojumos pieteikumu neatzina, lūdza to noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā norādītajiem argumentiem. Papildus birojs norādīja, ka tiesības uz īpašumu nav absolūtas. Savukārt atsaukšanās uz tiesas spriedumu, kur tika konstatēta iepriekšējā apbūve, nav attiecināma uz šo lietu, jo katrs gadījums ir vērtējams individuāli. Par to liecina arī tiesvedības rezultāts administratīvajā lietā Nr. A420271017.

[6] Tiesas sēdē līdzpieteicēji pieteikumu uzturēja uz tajā norādītajiem argumentiem, savukārt iestādes to neatzina, atsaucoties uz rakstveidā norādītajiem apsvērumiem.

Motīvu daļa

[7] Lietā ir strīds ar to, vai dienestam uzliekams pienākums veikt ietekmes uz vidi novērtējumu un izsniegt tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai. Saturiski strīds ir par to, vai uz līdzpieteicēju būvniecības ieceri nekustamajā īpašumā ir attiecināms Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas 4. punktā paredzētais izņēmums, kas pieļauj būvniecību krasta kāpu aizsargjoslā.

[8] Aizsargjoslu likuma 36. panta otrā daļa noteic vispārīgu aizliegumu krasta kāpu aizsargjoslā un pludmalē celt jaunas ēkas un būves un paplašināt esošās, vienlaikus minētā panta daļa noteic izņēmuma gadījumus, kad tas pieļaujams. Tostarp, šāds izņēmums paredzēts šīs daļas 4. punktā: jauna būvniecība krasta kāpu aizsargjoslā ir pieļaujama gadījumā, kad ēku un būvju celtniecība vai paplašināšana notiek šā likuma 67. pantā noteiktajā kārtībā apstiprinātajās un vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā noteiktajās ciema robežās vietās, kur bijusi iepriekšējā apbūve, minētās darbības ir paredzētas vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā un saskaņotas ar attiecīgo Valsts vides dienesta reģionālo vides pārvaldi. Savukārt likuma 1. panta 17. punkts skaidro, ka par iepriekšēju apbūvi ir uzskatāmas likumīgi uzbūvētas būves vai ēkas (vai to pamati), kuras ir konstatējamas dabā.
Senāts attiecībā uz aizsargjoslas aizsardzību un apbūves izņēmumiem skaidrojis, ka Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsardzības mērķis

ir visplašākajā nozīmē aizsargāt un saglabāt attiecīgajā teritorijā esošās dabas un ar to saistītās vērtības un vienlaikus nodrošināt, ka visa sabiedrība tās ilgtermiņā var baudīt (*Senāta 2020. gada 31. marta sprieduma lietā Nr. SKA-139/2020, ECLI:LV:AT:2020:0331.A420219715.6.S, 12. punkts, 2020. gada 28. maija sprieduma lietā Nr. SKA-163/2020, ECLI:LV:AT:2020:0528.A420144516.5.S, 13. punkts*). Šīs teritorijas aizsardzību primāri paredz Aizsargjoslu likums un konkrēti – tā normas, kas noteic Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslas izveidošanas tiesisko pamatu un aprobežojumus tajā. Atbilstoši Aizsargjoslu likuma 6. panta pirmajai daļai Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjosla izveidota, lai samazinātu piesārņojuma ietekmi uz Baltijas jūru, saglabātu meža aizsargfunkcijas, novērstu erozijas procesu attīstību, aizsargātu piekrastes ainavas, nodrošinātu piekrastes dabas resursu, arī atpūtai un tūrismam nepieciešamo resursu un citu sabiedrībai nozīmīgu teritoriju saglabāšanu un aizsardzību, to līdzsvarotu un ilgstošu izmantošanu. Lai nodrošinātu efektīvu Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsardzību, likumdevējs Aizsargjoslu likuma 36. pantā ir noteicis vairākus būtiskus aprobežojumus Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā.

Senāts arī atzīmējis, ka paturams prātā, ka ierobežojums īstenot būvniecību Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā būtiski ietekmē tās personas īpašuma tiesību īstenošanu, kurai pieder nekustamais īpašums šajā teritorijā. Tādējādi Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas normās paredzētie izņēmuma gadījumi, kuros būvniecība šajā teritorijā ir pieļaujama, atspoguļo likumdevēja izdarītus samērīguma apsvērumus un centienus rast pēc iespējas taisnīgāku līdzsvaru starp atsevišķu personu tiesībām rīkoties ar tām piederošo īpašumu un sabiedrības interesi šīs teritorijas aizsardzībā un saglabāšanā (*sal. Satversmes tiesas 2015. gada 2. marta lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2014-16-01 10. punkts*). Viens no izņēmumiem, kad krasta kāpu aizsargjoslā tomēr ir pieļaujams būvēt jaunas ēkas un paplašināt esošās, noteikts Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas 4. punktā.

Attiecīgi Senāts secinājis, ka atbilstoši minētajām normām jauna būvniecība krasta kāpu aizsargjoslā ir pieļaujama tad, ja vienlaikus izpildās šādi kritēriji: 1) būvniecība plānota likumā noteiktajā kārtībā apstiprinātajās ciema robežās; 2) tā veicama teritorijā, kurā konstatējama iepriekšēja likumīga apbūve jeb, citiem vārdiem sakot, teritorijā, kas tiesiskas būvniecības rezultātā jau ir ietekmēta; 3) konkrēta būvniecība par pieļaujamu atzīta vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā (tātad šīs būvniecības īstenošana kopumā atbilst vietējās pašvaldības ilgtermiņa plānošanas prioritātēm) un 4) būvniecību saskaņojusi Valsts vides dienesta reģionālā vides pārvalde (*Senāta 2020. gada 27. novembra spriedums lietā Nr. SKA-331/2020, ECLI:LV:AT:2020:1127.A420212517.8.S, 7.-8. punkts*).

[9] Konkrētajā lietā nav strīda, ka būvniecība plānota ciema robežās un pieļaujama atbilstoši teritorijas plānošanas dokumentiem. Iestādes nepiekrīt, ka būtu konstatējams cits izņēmuma piemērošanas kritērijs: būvniecība teritorijā, kurā konstatējama iepriekšēja apbūve.

[10] Par iepriekš aplūkotajiem vispārējiem ierobežojumiem aizsargjoslā veikt būvniecību, aizsardzības mērķi, kā nepieciešamību šo aizsardzību samērot ar nekustamā īpašuma īpašnieka tiesībām, lietā nav strīda. Vienlaikus ir būtiski atzīmēt, ka Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas izņēmumi jau vērtējami kā likumdevēja veikti samērīguma apsvērumi, novērtējot tipiskus gadījumus, kad sagaidāma vides interešu un nekustamā īpašuma īpašnieku interešu sadure. Normas 4. punkta izņēmums atbilstoši šīm atziņām saistīts ar to, ka vides aizsardzībai iepretim īpašnieka tiesībām piešķirama mazāka nozīme tad, ja attiecīgajā teritorijā jau ir tikusi ietekmēta citas (likumīgas) būvniecības rezultātā. Proti, izņēmums piemērojams, jo attiecīgā teritorija jau ir būvniecības skarta un tajā ir saglabājušās dabā konstatējamas būvniecības pēdas (pamati). Tādējādi secināms, ka jaunai apbūvei jābūt saistīta ar šo pamatu atrašanās vietu. Lai gan var piekrist iestāžu tiesas sēdē paustajam viedoklim, ka jaunā būvniecība nav katrā ziņā veicama tieši šo pamatu robežās, jaunā apbūve nevar būt ar šiem pamatiem pilnībā nesaistīta teritorijas vai apjoma ziņā (piemēram, ja lielā zemes gabalā nelielā daļā atradusies vēsturiska apbūve, tad tā neattaisnotu aplūkojamā izņēmuma piemērošanu un būtiski lielākas ēkas būvniecību citā zemes gabala daļā, kas ir būvniecības neskarta). Līdz ar to ir piešķirama nozīme arī tam, kur tieši īpašumā atrodas iepriekšējās apbūves pamati.

[11] Līdzpieteicēji neargumentē, ka nekustamā īpašuma teritorijā būtu dabā konstatējami ēku pamati. Tiesas sēdē līdzpieteicēji vispārīgi norādīja, ka īpašumā varētu būt būvniecības paliekas (stabi), tomēr neesot zināma to izcelsme. Savukārt no lietā iesniegtajiem dokumentiem konstatējams, ka iestādes nav fiksējušas dabā pastāvošus būvju vai ēku pamatus. Līdz ar to tiesa secina, ka īpašuma aktuālajās robežās nav dabā konstatējami ēku pamati.

Līdzpieteicēji iebilduši pret pārsūdzētajā lēmumā ietverto iestādes vērtējumu saistībā ar to, ka līdzpieteicēju īpašums vēsturiski izveidojies, sadalot lielāku īpašumu, kurā bija vēsturiska apbūve, citos atdalītajos īpašumos tāda pastāv, tādēļ līdzpieteicēju īpašuma tiesību ierobežojums neesot samērīgs, kā arī no Detālplānojumā pieļautās būvniecības līdzpieteicējiem radās paļāvība, ka īpašumu varēs apbūvēt.

[12] No līdzpieteicēju paskaidrojumiem un Detālplānojuma (pieejams šeit) tiesa nekonstatē, ka līdzpieteicējiem no Detālplānojuma varēja izveidoties tiesiskā paļāvība, ka attiecībā uz īpašumu tiks piemērots Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas 4. punkts un īpašumu varēs apbūvēt.

Lietā nav strīda, ka no teritorijas plānošanas viedokļa īpašuma apbūve būtu pieļaujama, bet to nepieļauj tieši vides aizsardzības prasības un aizsargjoslai noteiktie ierobežojumi. Detālplānojums kā teritorijas plānošanas jomas dokuments nevar radīt izņēmumus no Aizsargjoslu likumā noteiktajiem principiem. Turklāt Detālplānojums pats par sevi nerada personas tiesības veikt būvniecību. Tādējādi tas, ka būvniecība būtu pieļaujama no teritorijas plānošanas viedokļa, nevar personai radīt apsolījumu, ka nebūs jāievēro citas būvniecību regulējošās tiesību normas. Visbeidzot Detālplānojumā pieļautu būvniecību nevar vērtēt kā personas maldinošu, jo, konstatējot citu strīdus izņēmuma priekšnoteikumu iestāšanos, būvniecība arī krasta kāpu aizsargjoslā varētu būt pieļaujama.

[13] Pārējie līdzpieteicēju argumenti aplūkojami kopsakarā.

Pats par sevi apstāklis, ka īpašumā, no kura atdalīts līdzpieteicēju īpašums, vēsturiski bijusi apbūve, neveido pamatu šobrīd izveidotā īpašuma apbūvei. Kā jau norādīts, Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas 4. punkta izņēmuma piemērošanā ir nozīme konkrētai vietai, kur iepriekš atradusies apbūve, nevis vien īpašumam, kurā kādā daļā bijusi apbūve. Konkrētajā lietā ņemams vērā, ka esošā īpašuma aktuālajās robežās dabā nav konstatējami apbūves pamati. Tādēļ apstākļi šajā lietā vērtējami atšķirīgi no citām lietas dalībnieku minētajām tiesā izskatītajām lietām par apbūvi citos īpašumos, kas arī vēsturiski atradušies lielāka un apbūvēta īpašuma sastāvā (administratīvās lietas Nr. A420212517 un Nr. A420271017), jo tajos bija dabā konstatējami vēsturiskas apbūves pamati.

Tāpat apstāklis, ka blakus īpašumi, kas arī atrodas aizsargjoslā, tostarp pat tuvāk jūrai, ir apbūvēti, nerada pamatu līdzpieteicēju īpašuma apbūvei. Apstāklis, ka īpašums atrodas ciema teritorijā, ir cits izņēmuma piemērošanas kritērijs, kas nevar aizstāt nepieciešamību konstatēt arī iepriekšēju apbūvi. Līdzpieteicēji nav norādījuši uz identisku situāciju, kurā pašvaldība bez pamata būtu rīkojusies atšķirīgi, tādējādi radot šaubas par vienlīdzības principa ievērošanu. Turklāt ir būtiski, ka katra jauna apbūve aizsargjoslā palielina kopējo apbūves intensitāti, kas, savukārt, negatīvi ietekmē aizsargjoslu. Arī tas liecina, ka plānotā būvniecība lietā vērtējamā izņēmuma piemērošanas gadījumā nevar būt nesaistīta ar iepriekšējo apbūvi. Pretēja teritorijas jēdziena izpratne varētu novest pie tā, ka nelielas vēsturiski pastāvējušas ēkas pamatu esība īpašumā būtu pamats būtiski lielākas ēkas būvniecībai citā īpašuma vietā, tomēr tas nesalīdzināmi atšķirīgi ietekmētu vidi aizsargjoslā nekā līdzīga apjoma būve tajā vietā, kur daba jau ir tikusi ietekmēta.

[14] Apkopojot minēto, iepriekšēja apbūve citā vēsturiskā īpašuma daļā nav pamats piemērot Aizsargjoslu likuma 36. panta otrās daļas 4. punktā paredzēto izņēmumu, kā arī nav saskatāmi īpaši apstākļi, kuru dēļ konkrētā situācija būtu atzīstama par netipisku vai kuru dēļ līdzīpašnieku īpašuma tiesību aizskārums būtu nesamērīgi lielāks kā citiem aizsargjoslā esošu īpašumu īpašniekiem. Tādēļ secināms, ka dienests un birojs pamatoti nesaskatīja jaunas būvniecības iespēju strīdus īpašumā un pamatoti atteica veikt darbības, kas uz to vērstas. Līdz ar to pieteikums par pienākuma uzlikšanu izdot labvēlīgu administratīvo aktu un izsniegt tehniskos noteikumus ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. pantu, tiesa

nosprieda

noraidīt līdzpieteicēju /pers. A/ un /pers. B/ pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Valsts vides dienestam izdot labvēlīgu administratīvo aktu par ietekmes uz vidi sākotnējo izvērtējamu un izsniegt tehniskos noteikumus dārza mājas un šķūņa novietošanai /adrese/.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese S. Kuškina